

2. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/KONTSEPTSIYA-ROZVYTKU-GROMADYANSKOYI-OSVITY-V-UKRAYINI.pdf>. (дата звернення: 02.03.2025)

3. Опарін Д.В., Шевченко О. А. Модель громадянського виховання учнів у гуртках гуманітарного напрямку позашкільної освіти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2022. № 4 (146). С. 83–92. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/download/1461/1414> (дата звернення: 05.03.2025)

Марина АНІСІМОВА,

канд. юрид. наук, канд. іст. наук, доцент
доцент кафедри міжнародного права
та права Європейського Союзу
Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна

e-mail: amf2022stud@gmail.com

ORCID ID 0000-0002-0585-1491

Ігор МУХІН,

канд. філос. наук, доцент,
Державний податковий університет

e-mail: dinganaish@gmail.com

ORCID ID 0000-0003-3570-502X

ДЕЯКІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ У КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНИХ ЗАВДАНЬ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ УКРАЇНИ НА ТЛІ ТРИВАЮЧОЇ ВІЙНИ

Для геополітичного сьогодення притаманні нові виклики, серед яких найбільш явними та гучними за своїм проявом є проблеми міжнародної

безпеки, зокрема, такі як міжнародний тероризм, можливе розповсюдження зброї масового знищення й кризові трансформації у сфері міжнародного права, а з лютого 2022 року ще й нова війна. Як би її фахівці різних галузей знань не ідентифікували – як агресивну, повномасштабну, загальноєвропейську, гібридну чи навіть третю світову, – очевидним є той факт, що вона зруйнувала світовий правопорядок, який після другої світової війни був створений міжнародною спільнотою неймовірними зусиллями для підтримання відносної стратегічної стабільності.

В таких форс–мажорних воєнних умовах видається доцільним не лише визначити нові безпекові виклики, що постали перед усіма акторами міжнародного права, але також окреслити ключові чинники наближення нас до перемоги та післявоєнної відбудови країни, відродження її демократичних механізмів управління суспільними справами, частково згорнутими у період дії воєнного стану, повернення її до звичайного мирного життя.

Навколо майбутніх обрисів розвитку України сьогодні точиться чимало дискусій, учасники яких в кризових умовах сьогодення досліджують загальні напрями соціальної відповідальності різних суб'єктів – територіальних громад, органів місцевого самоврядування, представників громадянського суспільства, бізнесу, закладів вищої освіти. Відпрацьовуючи і тестуючи різні моделі й підходи задля створення цілісної системи роботи з суспільного служіння, вони наголошують на ключовій ролі університетів не лише в освіті й підготовці фахівців та інноваційній і дослідницькій діяльності, але й у соціальному відновленні та розвитку суспільства в умовах кризи[1]. Це суспільне волонтерське служіння, яке ще називають третьою місією університетів, приносить відчутну користь суспільству при тісній співпраці закладів вищої освіти (далі в тексті – ЗВО) з бізнесом, владою, громадою.

Варто враховувати, що децентралізація розглядається нашими європейськими партнерами, як одне з джерел суспільного зростання. Для України це має особливо актуальне значення, як з точки зору державних

спроможностей, що сьогодні відчутно знижуються через міграційні фактори війни, так і в контексті її євроінтеграційних прагнень і майбутньої спільної взаємодії з країнами ЄС. В цих умовах третя місія університетів може реалізовуватися через студентські волонтерські ініціативи, спрямовані на розв'язання конкретних локальних проблем громад (наприклад, планування їх стратегічного розвитку, або ж консультування представників громадянського суспільства та співпрацю з бізнесом), що допоможе їм ставати сильнішими та ефективнішими. Завдяки цьому студентська молодь усвідомлює прикладний характер свого навчання, переконується в його значимості для суспільства в такий кризовий період державного розвитку та отримує відчуття безпосередньої залученості до великої місії зміни навколишнього світу. Викладацький склад університетів, у свою чергу, теж отримує новий досвід, стаючи учасниками соціальних змін, змінюючи свій спосіб мислення, фокусуючи його на своєму внеску в життя громади та відстежуючи вплив академічної роботи на трансформації суспільних відносин у ній.

Майже дворічний досвід діяльності [Альянсу українських університетів, що об'єднав 6 українських ЗВО](#), демонструє суттєві успіхи його співпраці з фондом «Відродження» та 12 громадами України в рамках пілотного проєкту «Посилення спроможності громад для відбудови через пілотування їхньої взаємодії з університетами» [2], а також у процесі розробки методології оцінки потреб місцевої спільноти з різних ракурсів – з точки зору представників влади, постійних жителів громади, з позиції сімей переселенців, місцевого бізнесу і т. інш. Метою такої взаємодії є надання університетами системної аналітичної та/або навчальної підтримки територіальним громадам у їх найбільш пріоритетних потребах.

Аналіз реалізації перших успішних проєктів і перших помилок Альянсу став для університетів основою майбутніх розробок освітніх програм для органів місцевого самоврядування, представників громад з напрацьованими алгоритмами подолання виникаючих викликів, пошуку шляхів фінансових

ресурсів, в тому числі й у міжнародних донорів тощо. Отже, навіть такий нетривалий досвід співпраці Альянсу українських університетів з органами місцевого самоврядування засвідчує доцільність запозичення отриманого досвіду іншими ЗВО щодо взяття відповідальності за територіально близькі до них громади.

Підбиваючи підсумки, зауважимо, що обмежений формат дослідження не дозволяє провести детальний аналіз усіх відомих сучасних моделей взаємодії університетів і суспільства [3], проте навіть такий оглядовий аналітичний варіант діяльності українських вишів переконує, що через реалізацію третьої освітньої місії університети України спроможні й покликані стати з'єднуючими ланками між представниками різних суспільних середовищ, допомогти їм почути один одного і вийти на той рівень соціальної трансформації, який забезпечить виснаженому тривалою війною українському народу можливість здобути жадану перемогу і успішно в оптимальні строки відбудувати зруйновану країну.

Список використаних джерел

1. Kolodiziev, O.; Krupka, I.; Kovalenko, V.; Kolodizieva, T.; Yatsenko, V.; Shcherbak, V. (2023). Social responsibility of higher education under martial law. *Economic Studies journal, Bulgarian Academy of Sciences–Economic Research Institute*, 1: 143–163; Бородієнко О., Вітренко Ю., Ворона В., Дебич М., Паламарчук О., Слюсаренко О., Таланова Ж. (ред.). Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо забезпечення ефективності освітньої діяльності в університетах в контексті євроінтеграції та в умовах воєнного стану і післявоєнного відновлення України: препринт (аналітичні матеріали). Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2022. 148 с. DOI:<https://doi.org/10.31874/978-617-7644-58-2-2022>; Вітренко Ю. М., Ворона В. О., Дебич М. А. Сфера вищої освіти як складова плану відновлення України. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. № 4 (2). DOI:
2. Детальніше див.: Альянс українських університетів. Звіт вересень 2023–серпень 2024. URL: <https://doi.org/10.37472v.naes.2022.4211>
3. Детальніше про моделі взаємодії університетів і суспільства див.: Теоретичні основи реалізації соціальної відповідальності університетів:

препринт (аналітичні матеріали). І. Власова, С. Калашнікова, О. Оржель, В. Рябченко, К. Трима, Л. Червона; за заг. ред. С. Калашнікової та О. Оржель. Електронне видання. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2021. 161 с.

Катерина АНТОНЕНКО,

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО

Сьогодення характеризується поширенням нових соціальних підприємств та стартапів, що є частиною тенденції до інновацій з більш прямим соціальним впливом. Соціальні підприємці прагнуть розробити та фінансувати рішення, які безпосередньо вирішують соціальні проблеми, впливають на спільноти, суспільства та світ загалом, намагаючись при цьому отримувати дохід, працюючи в межах ринкової економіки. Вирішуючи проблеми, які часто ігноруються бізнесом і урядом через невідповідність стимулів або пріоритетів, соціальне підприємництво має величезний потенціал для отримання соціальної прибутковості вище середнього за рахунок просування інновацій у сферах, які цього найбільше потребують.

Традиційні інноваційні моделі та дослідження екосистем досі приділяли недостатньо уваги формам соціально мотивованих, заснованих на громаді та локалізованих інноваційних моделей. У результаті інноваційна політика не була оптимально розроблена для підтримки соціального підприємництва.

ЗМІСТ

Основні напрями роботи Весняної Школи		2-4
ПРОГРАМА роботи Весняної Школи		
	<i>Перший день роботи Весняної Школи 17.03.25.</i>	4-5
	<i>Другий день роботи Весняної Школи. 18.03.25</i>	6-7
	<i>Третій день роботи Весняної Школи. 19.03.2025</i>	8-10
	<i>Четвертий день роботи Весняної школи. 20.03.2025</i>	11-12
	<i>П'ятий роботи Весняної Школи. 21.03.25.</i>	13-15
МАТЕРІАЛИ ВЕСНЯНОЇ ШКОЛИ (публікуються в авторській редакції)		
	Артем АКОПЯН, НК: Карина БЄЛЯЄВА. <i>УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЯКІСНОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА</i>	16-20
	Марина АНІСІМОВА, Ігор МУХІН. <i>ДЕЯКІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ У КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНИХ ЗАВДАНЬ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ УКРАЇНИ НА ТЛІ ТРИВАЮЧОЇ ВІЙНИ</i>	20-24
	Катерина АНТОНЕНКО. <i>ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО</i>	24-27
	Ганна АРЄХОВА, Ірина ПОЛІЩУК. <i>ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ З ПІДЛІТКАМИ</i>	27-31
	Лілія АТНАЖЕВА. <i>КОГНІТИВНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН НА ПРИКЛАДІ ПІЛОТНОГО УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКОГО ПРОЕКТУ З НАВЧАННЯ МОЛОДІ ОСНОВАМ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА</i>	32-37
	Ірина БАТАРЕЙНА. <i>ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНКЛЮЗІЇ В УКРАЇНІ ТА ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ І ГРОМАД</i>	37-41

Dragomanov
Ukrainian
State
University

Co-funded by
the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

Сумський національний
аграрний університет

ІНСТИТУТ
ВИЩОЇ ОСВІТИ
НАПН УКРАЇНИ

IntegrA Verein для соціальної інтеграції, інклюзії та сталого розвитку (Австрія)
Українська асоціація дослідників європейських цінностей в освіті (AREVE)
Факультет педагогічних наук DISFOR – Університет Генуї (Італія)
Інститут сервіс менеджменту (Німеччина)
Інститут вищої освіти НАПН України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Сумський національний аграрний університет
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана
Хмельницького
Факультет соціології та соціальної політики УДУ імені Михайла Драгоманова

МАТЕРІАЛИ Міжнародної Весняної Школи

«Інклюзія, соціальна відповідальність та підприємництво. Соціальні інновації для розвитку громад та залучення молоді»

для студентів, здобувачів, молодих вчених, аспірантів, докторантів, дослідників,
викладачів, представників професійних спільнот та громадянського суспільства

Генуя (Італія) – Берлін (Німеччина) - Київ - Мелітополь (Україна),
17 березня - 18 квітня 2025 року

Весняна школа проводиться в рамках імплементації проєкту Центр досконалості Жана Монне «Європейські Студії соціальних інновацій в освіті» - Jean Monnet Centre of Excellence ESSIE - 101085552 - ERASMUS-JMO-2022-COE та у синергії з проєктами напрямку Еразмус+ KA2 «Університети-Громади: Посилення співпраці» 10108307 - UNICOM — ERASMUS-EDU-2022-CBHE та Модулю Жана Монне «Практики соціальної та економічної інклюзії в ЄС» - Jean Monnet Module 101127466 – EPSEI – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH. Також відбувається підтримка сталості проєкту напрямку Жана Монне Кафедра Жана Монне «Соціальні та культурні аспекти Європейських Студій» (SCAES)620635-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CHAIR. Весняна Школа проводиться за підтримки Національного Еразмус+ Офісу в Україні.

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної Весняної Школи

«Інклюзія, соціальна відповідальність та підприємництво.
Соціальні інновації для розвитку громад та залучення молоді»

для студентів, здобувачів, молодих вчених, аспірантів, докторантів, дослідників,
викладачів, представників професійних спільнот та громадянського суспільства

Генуя (Італія) – Берлін (Німеччина) - Київ - Мелітополь (Україна),
17 березня - 18 квітня 2025 року

Весняна школа проводиться в рамках імплементації проєкту Центр досконалості Жана Монне «Європейські Студії соціальних інновацій в освіті» - Jean Monnet Centre of Excellence ESSIE - 101085552 - ERASMUS-JMO-2022-COE та у синергії з проєктами напряму Еразмус+ KA2 «Університети-Громади: Посилення співпраці» 10108307 - UNICOM — ERASMUS-EDU-2022-CBHE та Модулю Жана Монне «Практики соціальної та економічної інклюзії в ЄС» - Jean Monnet Module 101127466 – EPSEI – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH. Також відбувається підтримка сталості проєкту напряму Жана Монне Кафедра Жана Монне «Соціальні та культурні аспекти Європейських Студій» (SCAES)620635-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CHAIR. Весняна Школа проводиться за підтримки Національного Еразмус+ Офісу в Україні.

Підписано до друку 12.05.2025 р. Формат 60x84
Гарнітура Times New Roman.
Облік.видав.арк. 2,16
Зам. № 042

Видавництво Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова.
01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію ДК 7896 від 25.07.2023.
(044) 239-30-26.